

17-10 27 N.F.S. GRUNDTVIGS PRIS – MIN TALE

Tak, TAK. Jeg er beæret og rørt. Tænk, en pris! Og så akkurat *dén pris*. Jeg er vokset op med Grundtvig. Med hans sange og salmer i ører og hjerte. Med højskolebevægelsen og dens kultur. Jeg var selv på højskole og i 7 år forstander for Grundtvigs Højskole, ja, Grundtvigs af alle. Jeg forstår mig selv som grundtvigsk teolog. Knud Hansen og K.E. Løgstrup, begge dybt præget af grundtvigsk tænkning, hører til mine væsentligste inspirationer. Som debattør og folkelig foredragsholder gennem et langt liv har jeg tænkt og virket ud fra devisen om "menneske først og kristen så".

Jeg er fra 1937, og gudstjenesterne i Frimenighedskirken i Holstebro hører til mine tidligste erindringer tilbage fra først i 1940'erne. Vi, mine morforældre og vi, der var på ferie hos dem i Måbjerg, drog af sted i jumbe – prut, prut, sagde Gule. Vi staldede op i Ringkjøbing Amts Indkøbsforenings gård og gik så derfra over til kirken. Gudstjenesten var højstemt til bristepunktet. Altergangen var *magisk*, slet og ret og intet mindre. Og sangen – her havde den virkelig lysning, sagt med disse grundtvigianeres elskede Bjørnsson. Den løftede taget – og sindene. Min barneoplevelse var følelsen af ærbødighed og af at være omfavnet.

Men mine forældre må have fundet det for svulstigt. Vi boede i Aarhus, og her løste de sognebånd til sognepræsten Paul Knudsen ved Skt. Markuskirken. Sognet havde dengang omkring 20.000 beboere. I gudstjenesten deltog der godt en snes stykker. Sangen besørgedes af nogle sanglærker på pulpituret med kraftige, i mine ører kunstige stemmer, som totalt overdøvede menigheden. Præsten indledte sin prædiken med ordene 'Mine tilhørere', og flertallet forlod gudstjenesten før nadveren, som var alt andet end magisk. Det var det, man kaldte en foredragsgudstjeneste. Religiøs nøgternhed var *in* i de år, alt for meget. Jeg var ramlet ind i sekulariseringen i den teologiske udgave, der kom til at bære navnet det grundtvig-tidehvervske eller tidehvervsgrundtvigske.

Det var oprindeligt en betegnelse, man hæftede på Kaj Thaning, Knud Hansen og K.E. Løgstrup. De hentede inspiration i det tidlige Tidehvervs opgør med omvendelses- og følelsereligiøsitet, men var samtidig Grundtvig-inspirerede skabelsesteologer – og i denne ægte udgave kan også jeg kalde mig grundtvig-tidehvervsk og har været det fra de tidligste år.

Men denne betegnelse er blevet misbrugt gennem alle disse år i forskellige vilkårlige blandinger af de to ord. Hos Paul Knudsen fordelte de to ord som rendyrket Tidehverv i kirken, grundtvigsk livsoplysning i konfirmandstuen. På det hedengangne Rødding-konvent som Tidehvervsk dominans i foredrag og debatter, grundtvigsk allerhøjst i evnen til at holde muntre fester om aftenen. Jeg spurgte Jens Ole Henriksen, tidligere formand for Kirkeligt Samfund, om

hans mening om fordelingen og fik det poliske svar: Tidehvervsk om vinteren og grundtvigsk om sommeren – ”jeg kan ikke holde ud at være tidehvervsk hele året”. I dag finder vi hos nogle af de unge højredrejede denne udgave: Nutids-tidehvervsk, dvs. Søren Krarup-tidehvervsk i teologien, nationalistisk i samfundsdebatten med Grundtvig taget til indtægt for det sidste. Om det må jeg godt nok sige, at det er topmålet af misbrug af betegnelsen.

Om det hele gælder: Uden skabelsesteologi er det falsk varebetegnelse! Men ret forstået vedkender jeg mig betegnelsen.

I 1978 forlod jeg mit professorat i København og blev præst og domprovst i Maribo. En væsentlig grund var en folkelig forpligtelse, arvet fra min grundtvigske opvækst. Som Hal Koch og Løgstrup havde gjort det gennem hele deres virke, ønskede jeg at knytte forbindelse mellem min akademiske forskning og samfundet. Jeg havde et ærinde, et livsærinde (hvis det ikke det lyder for patetisk). Det udsprang af mine doktordisputatsstudier og gik ud på at tage de moderne samfunds katastrofekurs i forhold til naturen alvorligt. Men jeg kunne ikke som de to magte den akademiske karriere og det folkelige ærinde på samme tid. Tiderne var andre, bl.a. med opløste ægteskaber.

Men jeg valgte det folkelige og nåede både om ad kirken og højskolen – og drev på med debatter og foredragsvirksomhed i nærved 50 år frem til denne dag.

Og det er sket i grundtvigsk ånd, som livsoplysning, som ”menneske først”. Livet er en gåde. Vi har ikke selv skabt det, vi har fået det foræret. Det kalder på taknemmelighed og ydmyghed. Og det forpligter – til kritik af troen på, at enhver er sin egen lykkes smed, og til opgaven at beskytte skaberværket i lyset af den truende klimakollaps. Men også til dybde i livsforståelsen. Taknemmelighed kalder på en at takke. ”Kristen så ..” peger på, hvor takken skal rettes hen. ”Menneske først ..” kan ikke, som nogle mener, stå alene, selvom der kan trækkes på samme hammel med ”naturalister af ånd”.

Og dybde i livsforståelsen er der alene, hvis det også indses, at livet ikke går op, og at den der dumme død venter rundt om hjørnet – jeg er enig med Grundtvig, der kaldte døden vores ”arvefjende”. Vi kan ikke klare os alene - vi har brug for evangelium.

Og i gudstjenesten bliver jeg – uden at springe skabelsen over – næsten tidehvervsk, *klassisk* tidehvervsk, vel at mærke, Olesen Larsen-tidehvervsk: Vi lægger vores uenigheder fra os i våbenhuset. Inde i kirken handler det om noget dybere, om ”menneskets tidløse mellemværender med Gud” (Torgny Lindgren). Og om ritualets objektivitet, der befrier mig for at skulle andet end at være til stede! Det *sker* med mig, uden for mig. Jeg skal intet yde, heller ikke opleve noget, selvom jeg godt må. Så kan jeg gå forynget ud og virke og kæmpe dér, hvor det er det, der kræves.